

Sygn. akt I ACa 1168/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewelina Jokiel
Sędziowie:	SA Ewa Giezek (spr.) SO del. Mariusz Wicki
Protokolant:	stażysta Joanna Muńska

po rozpoznaniu w dniu 23 sierpnia 2016 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa I. R.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w P.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 23 września 2015 r. sygn. akt IX GC 196/14

I/ zmienia zaskarżony wyrok:

1/ w punkcie I (pierwszym) w ten sposób, że zasądza od pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w P. na rzecz powoda I. R. kwotę 127.428 (sto dwadzieścia siedem tysięcy czterysta dwadzieścia osiem) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 1 lutego 2014r. do dnia 31 grudnia 2015r. oraz dalszymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty, a w pozostałej części oddala powództwo,

2/ w punkcie II (drugim) w ten sposób, że zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 11.489 (jedenaście tysięcy czterysta osiemdziesiąt dziewięć) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu,

3/ w punkcie III (trzecim) w ten sposób, że zasądza pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w P. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gdańsku kwotę 1.381,08 (jeden tysiąc trzysta osiemdziesiąt jeden i 8/100) złotych tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych,

II/ oddala apelację w pozostałym zakresie,

III/ zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 9.072 (dziewięć tysięcy siedemdziesiąt dwa) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Ewa Giezek SSA Ewelina Jokieli SSO del. Mariusz Wicki

Sygn. akt I ACa 1168/15

UZASADNIENIE

Powód I. R. wniósł o zasądzenie od pozwanej (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. kwoty 127.428 zł wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od 16 stycznia 2014 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu wraz z kosztami zastępstwa procesowego wg norm przepisanych z tytułu robót wykonanych w ramach robót projektowych i budowlano-montażowych na zadaniu inwestycyjnym „Budowa hali magazynowej z częścią biurową i socjalną” w P. przy ul. (...) dz. Nr (...) i (...).

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) S.A. z siedzibą w P. zaprzeczył, aby doszło do zawarcia jakiegokolwiek umowy pomiędzy powodem a pozwanym i aby powód miał jakiegokolwiek roszczenia w stosunku do pozwanego. Wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego według zestawienia.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 23 września 2015r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił powództwo, zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 8.236,94 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, kosztami sądowymi w kwocie 9.253,08 zł obciążył powoda, uznając je za uiszczone w kwocie 7.872 zł, a w pozostałą kwotę 1.381,08 zł nakazał ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Gdańsku.

Podstawą tego rozstrzygnięcia były następujące ustalenia i rozważania Sądu Okręgowego:

Umową z 28 marca (...) r. pozwana (...) Spółka Akcyjna w P. jako inwestor powierzyła (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością jako generalnemu wykonawcy wykonanie kompleksowych robót budowlanych określonych w harmonogramie rzeczowo – finansowym, a także zgodnie z projektem wykonawczym robót budowlanych wraz z materiałami wykonawcy, związanych z budową dla Inwestora Budynku hali magazynowo - biurowej w P. przy ul. (...). Prace budowlane miały polegać na wybudowaniu hali z materiałów wykonawcy - konstrukcji hali, wykonaniu i montażu, obudowie ścian i dachu hali izolowanych wełną mineralną, montażu świetlików, klap dymowych, bram wjazdowych i rynien. Termin zakończenia i przekazania całości prac objętych umową określono na dzień 31 października (...) r. Prace dodatkowe mogły zostać wykonane jedynie na podstawie pisemnego zlecenia inwestora.

Powód I. R. w ramach prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie budownictwa pod nazwą Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe (...) I. R., zawarł w dniu 5 kwietnia (...) r. z generalnym wykonawcą - (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. umowę podwykonawczą nr (...)/K. (...). W zakres zleconych powodowi prac, stosownie do załącznika nr 1 do Umowy nr (...) wchodziły następujące roboty budowlane: projekt konstrukcji hali i montażu, wykonanie i dostarczenie konstrukcji hali wykonanej wg projektu, montaż konstrukcji hali, montaż pokrycia dachu wg projektu, montaż świetlików dachowych wg projektu, montaż klap dymowych wg projektu, obudowa ścian zewnętrznych wg projektu, wbudowanie 6 szt. bram w konstrukcję ścian, wbudowanie w szt. drzwi w konstrukcję ścian, wbudowanie 2 szt. okien w konstrukcję ścian, drabina stalowa prowadząca na dach hali, wykonanie orynnowania i montażu rur spustowych wprowadzonych do instalacji burzowej. Strony ustaliły wynagrodzenie należne powodowi za wykonanie całości robót w kwocie ryczałtowej netto: 1.450.000 zł netto wraz z obowiązującym podatkiem VAT. Ww. wynagrodzenie obejmowało swym zakresem również wszystkie koszty i opłaty związane z realizacją zadania. Strony umowy określiły, że wynagrodzenie wykonawcy może ulec pomniejszeniu o wartość robót niewykonanych. (§ 3 ust. 2).

Termin wykonania robót określono na dzień dnia 30 września (...) r.

W trakcie wykonywanych przez powoda prac przy realizacji inwestycji zmianie uległ wykonawczy projekt budowlany w zakresie konstrukcji budynku hali magazynowej. W maju (...) r. projektant T. K. sporządził na zlecenie pozwanego projekt zamienny budowlany, wprowadził m.in. zmiany w zakresie zastosowanego systemu ochrony przeciwpożarowej. Projekt założył m.in. wykonanie systemu sygnalizacji pożarowej, która nie była uwzględniona w pierwotnym projekcie w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego.

Przedmiotowa inwestycja była realizowana w oparciu o decyzję pozwolenia na budowę nr 70/13, zmienionego na skutek wniosku pozwanego z 19 czerwca (...) r. o zatwierdzenie zamiennego projektu budowlanego w zakresie zmiany konstrukcji budynku hali magazynowej z częścią biurową i socjalną, decyzją z 23.07.(...) r.).

W dniu 27 września (...) r. powód zgłosił spółce (...) do odbioru wykonane przez niego prace budowlane w zakresie m.in. konstrukcji stalowej dachu, obudowy ścian, obudowy dachu, bramy oraz doków załadunkowych. W trakcie wykonywanych czynności odbiorowych w dniu 30 września (...) r. na placu budowy hali magazynowej (...) przy ul. (...) w P. stwierdzono, że trwają prace wykończeniowe przy obróbkach klap dymowych i naświetli dachowych, ustalając zakończenie tych prac na 1 października (...) r.

W dniu 1 października (...) r. przedstawiciele (...) sp. z o.o. w P. dokonali odbioru robót wykonanych przez pozwanego, stwierdzając konieczność usunięcia usterek, określonych w załączniku nr 1 do protokołu technicznego odbioru, wśród których wymieniona została usterka dotycząca zainstalowanych przez powoda kominków wentylacyjnych.

W połowie października (...) r., kiedy klapy oddymiające zostały już przez powoda zamontowane doszło do spotkania przedstawicieli inwestora (pozwanego), wykonawców, w tym również przedstawicieli (...) sp. z o.o. oraz projektanta T. K., w celu rozwiązania problemu związanego z niezrealizowanym projektem zamiennym budowlanym w zakresie wykonania systemu sygnalizacji przeciwpożarowej. Wykonanie tego było niezbędne w celu uzyskania pozwolenia na użytkowanie. Powstał problem kto i na czyje zlecenia ma wykonać te prace. Inwestor zakładał bowiem, że są to prace objęte podstawową umową zawartą z generalnym wykonawcą. Ostatecznie powód zobowiązał się wykonać system sygnalizacji pożarowej, przy zastosowaniu wentylatorów dachowych wraz z montażem bramy przeciwpożarowej. Zleceniodawcą powoda w zakresie wykonania powyższych prac był Prezes Zarządu spółki (...) sp. z o.o. – S. Z..

Wraz z pismem z dnia 16 października (...) r. (...) Spółka z o.o. przesłała powodowi aneks do umowy nr (...) w zakresie ceny za wykonanie robót budowlanych i projektowych z uwagi na m.in. bezpośrednie rozliczenie powoda z pozwanym na kwotę 209.899,54 zł oraz poniesiony przez (...) spółkę z o.o. koszt dokumentacji projektowej w wys. 8.000 zł netto i zmniejszenie ilości montowanych klap dymowych zamontowanych na hali. W odpowiedzi powód odmówił podpisania ww. aneksu do umowy nr (...).

Pismem z dnia 18 października (...) r. (...) sp. z o.o. zwróciła się do powoda o przedstawienie projektu instalacji przeciwpożarowej oraz konieczności zamontowania kurtyny. W odpowiedzi pozwany oświadczył, że zgodnie z umową wykonanie projektu instalacji p. pożarowej i montaż kurtyny nie należą do obowiązków powoda.

W dniu 23 października (...) r. pozwany (...) S.A. w P. oraz (...) sp. z o.o. w P. podpisały aneks nr (...) do umowy wykonania robót budowlanych nr 01/13 z 28 marca (...) r. w przedmiocie zmiany terminu zakończenia i przekazania całości prac objętych umową wg harmonogramu na dzień 30 listopada (...) r.

W okresie od 15 października (...) r. do 5 listopada (...) r. (...) sp. z o.o. wystawił na rzecz pozwanego trzy faktury VAT dotyczące należności na łączną kwotę 517.830 zł z tytułu budowy budynku hali magazynowo-budowlanej w P. – robót dodatkowych. Pozwany dokonał zapłaty wszystkich należności na rzecz (...) sp. z o.o. w związku z wystawieniem ww. faktur VAT.

W dniu 6 listopada (...) r. powód złożył zamówienie na dostawę 4 szt. wentylatorów dachowych R. B. (...), które zostały dostarczone powodowi za cenę 3.813 zł.

(...) z P. B. (1), prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą (...) P. B. (1) w przedmiocie wykonania I etapu Systemu Sygnalizacji Pożarowej w Hali Magazynowej K. w P. na podstawie projektu inż. K. K. (2). Stosownie do § 8 umowy prace miały rozpocząć się w dniu 24 listopada (...) r., a ich zakończenie miało nastąpić dnia 30 listopada (...) r. Wynagrodzenie w formie ryczałtu wynieść miało 70.500 zł netto, do którego miał zostać doliczony podatek VAT. Prace dotyczące I etapu Systemu Sygnalizacji Pożarowej zostały odebrane przez powoda dnia 3 grudnia (...) r. W związku z wykonanymi przez P. B. (1) na rzecz powoda pracami budowlanymi w zakresie I etapu Systemu Sygnalizacji Pożarowej w Hali magazynowej K. w P., P. B. (1) wystawił fakturę VAT nr (...) na kwotę 86.715 zł brutto.

Wpisem w Dzienniku Budowy nr (...) dotyczącej budowy hali magazynowej z częścią biurową i socjalną wraz z infrastrukturą towarzyszącą z dnia 21 listopada (...) r. stwierdzono wykonanie instalacji przeciwpożarowej w hali magazynowej oraz montażu trzech sztuk hydrantów przeciwpożarowych. W dniu 25 listopada rozpoczęto izolację rur przeciwpożarowych oraz wody w magazynie.

W listopadzie (...) r. inż. K. K. (2) opracował projekt techniczny dotyczący instalacji systemu sygnalizacji pożarowej, instalacji systemu oddymiania hali magazynowej oraz klatki schodowej hali magazynowo-biurowej w P., za wykonanie którego wystawił na rzecz pozwanego fakturę VAT nr (...) na kwotę brutto 17.835 zł. Należność ta została w całości uregulowana przez pozwanego.

W dniu 30 listopada (...) r. pozwany (...) S.A. w P. oraz (...) sp. z o.o. w P. podpisały aneks nr (...) do umowy wykonania robót budowlanych nr 01/13 z 28 marca (...) r. w przedmiocie m.in. zmiany terminu zakończenia i przekazania całości prac objętych umową wg harmonogramu na dzień 31 stycznia 2014 r. oraz podwyższenia wysokości wynagrodzenia ryczałtowego z kwoty 4.100.000 zł na kwotę 4.815.000 zł netto.

W dniu 9 grudnia (...) r. rozpoczęto wykonywanie wentylacji mechanicznej nad budynkiem biurowym wg projektu technicznego.

W dniu 10 grudnia (...) r. została przeprowadzona kontrola Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w E., w wyniku której stwierdzono, że obiekt może być użytkowany, pomimo braku wykonania wszystkich robót budowlanych. Wydana została decyzja nr (...) w przedmiocie częściowego użytkowania budynku hali magazynowej.

W dniu 31 grudnia (...) r. powód wystawił na rzecz pozwanego fakturę VAT nr (...) z tytułu wykonania systemu sygnalizacji pożarowej, montażu bramy przeciwpożarowej rolowanej oraz wentylatora rufino na łączną kwotę 127.428 zł. Pozwany otrzymawszy ww. fakturę VAT odesłał ją powodowi wraz z odrębną adnotacją o treści „nie wiążą nas bezpośrednie stosunki gospodarcze”.

W związku z odmową zapłaty należności wynikającej z ww. faktury VAT, powód dnia 17 stycznia 2014 r. wezwał pozwanego do zapłaty należności wynikającej z faktury VAT nr (...).

W dniu 31 stycznia 2014 r. pozwany (...) S.A. w P. oraz (...) sp. z o.o. w P. podpisały aneks nr (...) do umowy wykonania robót budowlanych nr 01/13 z 28 marca (...) r. w przedmiocie m.in. zmiany terminu zakończenia i przekazania całości prac objętych umową wg harmonogramu na dzień 31 marca 2014 r. z uwagi na trwające prace projektowe i montażowe elewacji kasetowej.

W dniu 03 lutego 2014 r. pozwany rozwiązał umowę z Generalnym Wykonawcą - pismo (...) sp. z o.o. z uwagi na m.in. brak dotrzymania terminów zakończenia prac .

W dniu 6 marca 2014 r. (...) sp. z o.o. wystawił na rzecz pozwanego fakturę VAT nr (...) dotyczącą należności na kwotę 30.750 zł

z tytułu budowy budynku hali magazynowo-budowlanej w P. – instalacji (...). Dnia 7 marca 2014 r. pozwany dokonał przelewu kwoty 399.750 zł na rachunek bankowy (...) sp. z o.o. tytułem zapłaty należności w związku z wystawieniem ww. faktury VAT oraz faktury VAT nr (...).

Oceniając tak ustalony stan faktyczny zważył Sąd pierwszej instancji, że powództwo jest niezasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

Powód dochodził wynagrodzenia z tytułu wykonanych na rzecz pozwanej spółki, będącej inwestorem przedmiotowej inwestycji robót budowlanych w ramach zawartej w sposób dorozumiany umowy o roboty budowlane pomiędzy pozwaną spółką, a powodem. Istotnie bezspornym

w sprawie jest to, że strony nie sporządziły umowy w formie pisemnej, określającej ich wzajemne prawa i obowiązki.

Z uwagi jednak na to, że pozwany (...) S.A. zaprzeczył w pierwszej kolejności, aby zawarł

z powodem jakąkolwiek umowę w zakresie zlecenia mu prac związanych

z robotami budowlanymi, rozważania w pierwszej kolejności wymagał zarzut dotyczący nieistnienia stosunku prawnego łączącego powoda i pozwanego.

W ocenie Sądu Okręgowego nie można uznać, że roszczenie powoda w tym zakresie zostało wykazane - z zeznań przesłuchanych świadków oraz złożonych dokumentów niewątpliwie wynika, iż powód wykonał na nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), roboty budowlane objęte pozwem, za wykonanie których nie otrzymał wynagrodzenia. Istota jednak sporu sprowadzała się do ustalenia, na rzecz kogo wskazane roboty zostały wykonane. Jak powyżej ustalono prace w postaci wykonania zabezpieczeń przeciwpożarowych, montażu bramy przeciwpożarowej i systemu wentylacji zostały wykonane na zlecenie S. Z., prezesa zarządu generalnego wykonawcy spółki (...).

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że powód nie zawarł z pozwaną umowy o roboty budowlane, przedmiotem której było wykonanie systemu zabezpieczeń przeciwpożarowych w postaci sygnalizacji pożarowej oraz wentylacji, a także montażu bramy przeciwpożarowej. Zlecenie na wykonanie tych robót było dokonywane w formie ustnej na naradzie w październiku (...) r. przez S. Z., jednak w sposób nieformalny i niezależny względem treści zawartej przez powoda oraz (...) sp. z o.o. umowy nr (...).

Zatem pomimo, że nie budziło wątpliwości Sądu pierwszej instancji, że powód wykonał prace określone w fakturze VAT nr (...) z dnia 31 grudnia (...) r., to brak było wystarczających przesłanek, aby dochodzić wynagrodzenia z tego tytułu od pozwanego.

W ocenie Sądu Okręgowego brak jest również podstaw do uznania za zasadne roszczenia powoda z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. W świetle regulacji art. 321 k.p.c., dopuszczalność zasądzenia na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu kwoty dochodzonej jako wynagrodzenie umowne za wykonane roboty budowlane, uwarunkowana jest zbieżnością stanu faktycznego obu tych roszczeń na tle konkretnego stanu faktycznego ustalonego w rozpoznawanej sprawie. Jej warunkiem jest to, by w okolicznościach sprawy podstawa faktyczna roszczenia o wynagrodzenie umowne nie różniła się w sposób istotny od podstawy świadczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. W niniejszej sprawie zachodzą w ocenie Sądu pierwszej instancji przeszkody, aby równowartość wykonanych przez powoda robót zasądzić od pozwanego na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Zakres i wartość wykonanych przez powoda robót nie zostały potwierdzone odpowiednim protokołem odbioru prac w zakresie montażu bramy przeciwpożarowej, czy też montażu wentylatorów R., a w okolicznościach niniejszej sprawy nie w sposób stwierdzić, czy prace te zostały wykonane zgodnie ze zleceniem i jakiej jakości były wykonane prace, skoro jak wynika z opinii biegłego - ani projekt budowlany ani projekt zamienny w ogóle nie przewidywał montażu bramy przeciwpożarowej, ani też zastosowania wentylatorów dachowych, co świadczy o odstępieniu w tym zakresie przez powoda od projektu. Powód zresztą również twierdził, że montaż bramy przeciwpożarowej nie należał do jego obowiązków, o czym świadczy treść pisma powoda z dnia 21 października (...) r.

W zakresie natomiast montażu systemu sygnalizacji pożaru w hali magazynowej, uznając że były to roboty dodatkowe nie objęte treścią umowy łączącej powoda z (...) sp. z o.o., to jednak wobec wielokrotnych zmian treści umowy nr (...) z dnia 28 marca (...) r. łączącej pozwanego z (...) sp. z o.o., jak również wobec zapłaty przez pozwanego na rzecz (...) sp. z o.o. należności z tytułu wykonanych robót dodatkowych oraz z tytułu wykonania instalacji przeciwpożarowej stwierdzić należy, iż zostały one rozliczone w ramach ww. umowy. Wobec zapłaty należności z tego tytułu przez pozwanego nie można w ocenie Sądu Okręgowego uznać, aby pozwany uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, w tym przypadku – kosztem powoda. Brak zapłaty na rzecz powoda należności wynikającej z tytułu wykonanych przez niego robót co prawda rozpatrywać należy w kategoriach jego zubożenia, jednak nie nastąpiło to w wyniku bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego, lecz w wyniku niewykonania obowiązków umownych ze strony zlecającego te roboty (...) Sp. z o.o. Samo wzbogacenie pozwanego o wartość tych robót nie było bezpodstawne albowiem nastąpiło z tytułu stosunków łączących go z (...) Sp. z o.o. Konieczność wykonania przedmiotowych robót powstała wprawdzie w wyniku sporządzenia projektu zamiennego, a zatem podstawowa umowa pozwanego z (...) Sp. z o.o. tych robót nie obejmowała, jednakże jak wynika z zeznań świadków pozwany ostatecznie właśnie od firmy (...) oczekiwał ich wykonania w ramach łączących ich stosunków prawnych. D. natomiast traktował te roboty jako leżące po jego stronie i podzlecił powodowi ich wykonanie w ramach realizacji stosunków prawnych łączących D. z pozwanym. Fakt zlecenia potwierdził wprost przedstawiciel (...) Sp. z o.o. słuchany w charakterze świadka (k. 466-467).

Nieudowodnienie twierdzeń wskazanych w podstawie faktycznej skutkowało w myśl art. 6 k.c. decydowało o merytorycznym rozstrzygnięciu sprawy. Powód nie wykazał, aby wykonał przedmiotowe prace na zlecenie pozwanego, ani też nie wykazał wystąpienia przesłanek bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego, w związku z czym w świetle z art. 405 k.c. i art. 6 k.c. powództwo podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu na mocy art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od tego rozstrzygnięcia wywiódł powód, zaskarżając wyrok w całości.

Zarzucił:

I/ naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wydane orzeczenie przez błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego polegające na:

1/ sprzeczności istotnych ustaleń z treścią materiału dowodowego zebranego w sprawie, a mianowicie:

a/ ustalenie, że roboty powoda wykonane na podstawie umowy podwykonawczej z dnia 15.04.(...), (...)/K.(...)3 zawartej z (...) sp. z o.o. zostały odebrane w dniu 1.10.2013r., a następnie roboty które powód wykonała i których dochodzi niniejszym pozwem wykonane po odbiorze i zakończeniu stosunku prawnego w postaci umowy podwykonawczej (...)/ (...), zostały wykonane jako roboty zlecone przez S. Z. mu w ramach ustnej umowy niezależnie od umowy podwykonawczej, w sytuacji:

- braku zapłaty przez (...) sp. z o.o. należności z wykonanej i odebranej umowy podwykonawczej,
- próby obniżenia wynagrodzenia powoda przysługującego mu na podstawie umowy podwykonawczej z (...) sp. z o.o. z kwoty 1,450.000zł do kwoty 1.136.680,34zł, przez nadesłanie po odbiorze aneksu do umowy podwykonawczej i odmowy podpisania tego aneksu przez powoda,
- pisemnej odmowy powoda w odpowiedzi na pisemne żądanie (...) sp. z o.o. wykonania projektu instalacji przeciwpożarowej i kurtyny przeciwpożarowej,
- braku obowiązku powoda wynikającego z umowy podwykonawczej wykonania systemu sygnalizacji pożarowej ((...)), bramy przeciwpożarowej i wentylacji mechanicznej, co potwierdziła opinia biegłego R. N.,

- wykonania odebrania wykonanych robót wynagrodzenia których powód dochodzi niniejszym pozwem przez pracownika pozwanego L. Z. (1),

- dokonania przez pozwanego w trakcie wykonywania robót za które wynagrodzenia dochodzonych niniejszym pozwem zapłaty części wynagrodzenia powodowi wynikającego z umowy podwykonawczej (...) K.(...)/3 zawartej z (...) sp. z o.o. w dniu 15.04.2013r, w kwocie 300.00G. chociaż pozwany nie był zobowiązany do zapłaty powodowi tego wynagrodzenia, bo nie był stroną tamtej umowy,

b/ ustalenie że pozwany dokonał pełnego rozliczenia robót zasadniczych i robót dodatkowych z (...) sp. z o.o. w sytuacji gdy umowna wartość robót zgodnie z umową i zawartymi aneksami łączącymi te strony wynosiła 4.815.000zł netto, a pozwany zgodnie z przedstawionymi dowodami zapłacił jedynie zapłacił 4.508.018zł,

c/ ustalenie że powód wykonał na rzecz pozwanego roboty budowlane za które zapłaty dochodzi niniejszym pozwem, a za wykonanie których nie otrzymał wynagrodzenia, w sytuacji gdy za wiarygodne i stanowiące podstawę oddalenia powództwa uznał zeznania świadka S. Z., który zeznał, że zlecił powodowi te prace i że za wykonane roboty D. zapłacił powodowi,

d/ ustalenie przez Sąd, że biegły R. N. potwierdził w opinii zlecenie wykonania robót wynagrodzenia za które powód dochodzi niniejszym pozwem powodowi przez (...) sp. z o.o., chociaż z opinii tej taka okoliczność nie wynika,

2/ błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, przez ustalenie że do wykonania systemu sygnalizacji pożarowej niezbędne jest zastosowanie wentylatorów dachowych (str.5 uzasadnienia wyroku),

-ustalenie że faktura VAT nr (...), z dnia 6.03.2014r, na kwotę 30.750zł wystawiona przez (...) sp. z o.o. na (...) SA dotyczy zapłaty przez pozwanego za instalację przeciwpożarową w hali magazynowej podczas gdy faktura ta dotyczy instalacji przeciwpożarowej w biurówcu której powód nie wykonywał, co pozwalało Sądowi twierdzić, że pozwany zapłacił firmie (...) sp. z o.o. wynagrodzenie za roboty rzekomo zlecone przez D. powodowi w zakresie systemu (...), bramy przeciwpożarowej i wentylacji mechanicznej,

- ustalenia przez Sąd wzajemnie wykluczających się okoliczności, a mianowicie dla potrzeb oddalenia powództwa, z uwagi na rzekome zlecenie wykonania robót i zapłaty za nie przez S. Z. których powód dochodzi niniejszym pozwem; Sąd ustalił, że „z zeznań przesłuchanych świadków oraz złożonych w niniejszym postępowaniu dokumentów niewątpliwie wynika, iż powód wykonał na nieruchomości położonej w P. przy ul. (...) roboty budowlane objęte pozwem, za wykonanie których nie otrzymał wynagrodzenia" (str. 12 uzasadnienia wyroku), po czy rozważając zasadność zasądzenia powództwa z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, Sąd twierdzi, że „zakres i wartość prac powoda nie zostały potwierdzone odpowiednim protokołem odbioru prac montażu bramy przeciwpożarowej, czy montażu wentylatorów R., a w okolicznościach niniejszej sprawy nie sposób stwierdzić, czy prace te wykonane zostały zgodnie ze zleceniem i w jakiej jakości były wykonane prace" (str.13 i 14 uzasadnienia wyroku),

-ustalenie, że zeznania świadka A. W. inspektora nadzoru pozwanego potwierdzają zeznania świadka S. Z., który zeznał, że zlecił powodowi wykonanie systemu (...), bramy pożarowej i wentylacji mechanicznej, w sytuacji braku potwierdzenia przez tego świadka wersji ustalonej przez Sąd,

- ustalenie (str.14 uzasadnienia wyroku), że umowa wykonawcza pomiędzy pozwanym (...) S.A. i (...) sp. z o.o. nie obejmowała wykonania systemu sygnalizacji pożarowej (...), podczas gdy biegły R. N. w sporządzonej opinii wykazał, że projekt zamienny wykonania inwestycji przewidywał system (...) i D. na podstawie projektu zamiennego miał obowiązek taki system wykonać (k.558-559).

3/ niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych przez brak oceny znaczenia cofnięcia w dniu 17.12.2014r wniosku pozwanego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego mającego wykazać, że powód miał wykonać system (...), bramę pożarową i wentylację mechaniczną na podstawie umowy podwykonawczej z dnia 15.04.2013r, (...)/K.(...)/3 łączącej go z (...) sp. z o.o., w sytuacji konsekwentnego twierdzenia pozwanego o takim obowiązku powoda.

II/ naruszenie prawa materialnego przez jego niezastosowanie art.405 k.c. uzasadniona przez Sąd brakiem po stronie powoda odbioru prac przez niego wykonanych; systemu (...), bramy pożarowej i wentylacji mechanicznej, podczas gdy Sąd okoliczności te ustalił i potwierdził w tej części uzasadnienia wyroku w której odniósł się do dowodów które powód zaoferował dla wykazania zlecenia tych prac przez pozwanego.

Mając na względzie zgłoszone zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa.

Nadto skarżący wniósł o przeprowadzenie dowodu z odpisu pozwu jaki powód w niniejszej sprawie wytoczył przeciwko spółce ko D. i spółce (...) o zapłatę należności wynikającej z zawartych umów o roboty budowlane.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest uzasadniona co do zasady i w przeważającej części co do wysokości.

Sąd Okręgowy poczynił ustalenia faktyczne w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia sprawy - ustalenia te, z korektą wynikającą z poczynionych poniżej rozważań Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za podstawę własnego rozstrzygnięcia.

Sąd Apelacyjny oddalił wniosek dowodowy zawarty w apelacji o dopuszczenie dowodu z odpisu pozwu w sprawie IX GC 372/13 Sądu Okręgowego w Gdańsku, jako zbędny dla rozstrzygnięcia sprawy - na podstawie tego dowodu można by było bowiem jedynie poczynić ustalenie, że skarżący pozostaje w sporze z pozwaną Spółką oraz spółką (...) o należności wynikające z umowy. Nie stanowi zatem dowodu na istnienie dochodzonych należności. Niezależnie od powyższego i odnosząc się do uzasadnienia tego wniosku świadek Z. zeznał, że spółka (...) pozostaje w sporze z powodem o płatności i o przekroczenie terminów. Zatem okoliczność, że powód nie otrzymał całości wynagrodzenia z umowy podwykonawczej można ustalić na podstawie zeznań świadka Z..

Odnosząc się do zarzutów apelacji naruszenia przepisów postępowania zawartych w punkcie I (pierwszym) apelacji - sprzeczności istotnych ustaleń z treścią materiału dowodowego zebranego w sprawie oraz błędnych ustaleń faktycznych należy wskazać, że Sąd pierwszej instancji ustalił i zawarł w rozważaniach ocenę, że istotnie powód nie otrzymał zapłaty za wykonane prace związane z instalacją przeciwpożarową, tym samym został zubożony. To ustalenie Sąd Apelacyjny podziela, podobnie jak ocenę prawną dotyczącą zaistnienia po stronie powoda tej przesłanki roszczenia opartego na treści art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

Odnosnie próby obniżenia wynagrodzenia powoda przysługującego mu na podstawie umowy podwykonawczej z D. i pisemnej odmowy powoda wykonania projektu instalacji przeciwpożarowej i kurtyny przeciwpożarowej, to te okoliczności Sąd pierwszej instancji ustalił, a ustalenia te zostały umiejscowione w następującej sekwencji zdarzeń: 27.09.2013r. powód zgłosił spółce (...) wykonanie prac z umowy podwykonawczej, 30.09.2013r. miały miejsce czynności odbiorowe, termin zakończenia prac przy obróbkach klap dymowych ustalono na 1.10.2013r. Ze zdarzeń ustalonych z datą dzienną nastąpiły następnie zdarzenia w postaci przesłania w dniu 16.10.2013r. powodowi przez D. aneksu do umowy podwykonawczej z datą aneksu (...).09.2013r., odmowę powoda podpisania aneksu zawartą w piśmie z dnia 16.10.2013r., wezwanie spółki (...) kierowane do powoda pismem z 18.10.2016r. zawierające wezwanie do złożenia projektu instalacji p. poż. i konieczności zamontowania bramy - należy dodatkowo ustalić, że w części wstępnej tego pisma wskazano, że dotyczy ono umowy nr (...)r. - i odpowiedź powoda z 21.10.2013r. , wskazująca, że wykonanie tych prac nie należy do obowiązków powoda zgodnie z zawartą umową.

Na połowę października 2013r. Sąd Okręgowy ustalił zebranie uczestników procesu budowlanego - z udziałem powoda, spółki (...) i pozwanego.

Odnosnie braku obowiązku powoda wynikającego z umowy podwykonawczej wykonania systemu sygnalizacji pożarowej ((...)), bramy przeciwpożarowej i wentylacji mechanicznej Sąd Okręgowy w oparciu o opinię biegłego R.

N. dokonał jedynie jednego ustalenia faktycznego, a mianowicie, że w trakcie wykonywania prac został sporządzony zamienny projekt budowlany w zakresie zmiany systemu ochrony przeciwpożarowej, zakładający wykonanie systemu sygnalizacji pożarowej.

Projekt ten (k. 375-406) opatrzony datą "maj 2013r." w punkcie 3.1.10 dotyczył warunków ochrony przeciwpożarowej.

Odrębnym dokumentem był projekt techniczny z listopada 2013r., sporządzony w zakresie instalacji systemu sygnalizacji pożarowej, instalacji systemu oddymiania hali magazynowej i klatki schodowej. Autor projektu K. K. (2) wpisał jako inwestora pozwanego - (...) SA. (k. 476-500). W projekcie przewidziano dwa etapy prac, pierwszy dotyczący hali magazynowej, które to prace bezspornie wykonał powód i etap drugi w którym systemem zostanie objęta część biurowa.

Zgodnie z tezą dowodową zawartą w postanowieniu z 3.02.2015r. biegły winien wypowiedzieć się również, czy konieczność wykonania prac objętych fakturą VAT nr (...) wynikała już z umowy podwykonawczej nr 1/K.(...)3. W sporządzonej opinii (k. 544-551) biegły R. N. stanowczo ocenił, że konieczność wykonania systemu sygnalizacji pożarowej nie wynikała z umowy podwykonawczej, skoro projekt zamienny, który ją przewidywał powstał dopiero w maju 2013r. Odnośnie bramy przeciwpożarowej nie był przewidziany zakresem umownym, lecz zważywszy na posiadane przez biegłego dane nie można jednoznacznie stwierdzić, czy montaż bramy był uzasadniony dla realizacji robót. Odnośnie wentylatorów R. umowa ani załącznik do niej, precyzujący szczegółowo zakres prac zleconych powodowi nie uwzględniały montażu jakichkolwiek wentylatorów. Wentylatory te są wentylatorami dachowymi, zaś projekt zamienny przewidywał jedynie wentylatory kanałowe, ale w budynku socjalno-biurowym.

W ustnych wyjaśnieniach do sporządzonej opinii, złożonych przez biegłego na rozprawie w dniu 9.09.2015r, (e-protokół k. 592, protokół pisemny k. 588-589 oo 02 38 - oo 23 26) biegły R. N. podtrzymał stanowisko, że projekt zamienny nie przewidywał wykonania bramy przeciwpożarowej, a klapy ulegające otwarciu przewidział dopiero projekt zamienny.

Takie ustalenia, przyjmując za Sądem pierwszej instancji ocenę o pełnej mocy dowodowej opinii biegłego, Sąd Apelacyjny uczynił.

Odnośnie zarzutu odebrania wykonanych robót, za które wynagrodzenia powód dochodzi niniejszym pozwem przez pracownika pozwanego L. Z. (1), to Sąd Okręgowy nie dokonał ustaleń faktycznych dotyczących odbioru prac wykonanych przez powoda, w rozważaniach natomiast ocenił, że nie sposób stwierdzić, czy wykonanie prac w zakresie montażu bramy przeciwpożarowej i montażu wentylatorów R. zostały potwierdzone protokołem odbioru, zatem nie sposób stwierdzić, czy zostały wykonane zgodnie ze zleceniem i jakiej były jakości.

Dokonując takich ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy pominął dowody z dokumentów obrazujących przebieg wykonania prac objętych sporną fakturą. Sąd Apelacyjny ustalił, że wpisem kierownika budowy z 21.11.2013r. stwierdzono wykonanie instalacji przeciwpożarowej w hali magazynowej (k. 209).

Protokołem końcowym wykonania robót podwykonawca powoda P. B. (1) zgłosił powodowi wykonanie robót z I etapu systemu sygnalizacji p.poż., wykonanych w dniach 24.11.2013r. - 30.11.2013r., który to protokół został datowany na 3.12.2013r. (k. 34).

Zakres prac w nim ujętych koresponduje z projektem technicznym z listopada 2013r., sporządzonym w zakresie instalacji systemu sygnalizacji pożarowej, instalacji systemu oddymiania hali magazynowej i klatki schodowej przez K. K. (2) - dotyczył więc prac w budynku magazynowym. Protokołem z 3.12.2013r., oznaczonym jako protokół przekazania systemu SAP (Etap I) został przekazany sprawny i gotowy do użytkowania system sygnalizacji pożaru w obiekcie hali magazynowo-biurowej. Z treści protokołu wynika, że system został wykonany zgodnie z projektem technicznym i przetestowany pod kątem poprawności funkcjonowania. Ze strony inwestora podpis złożył L. Z. (1) (k. 35). Jak wynika z zeznań świadka Z. podpisał odbiór tych prac, stwierdził że zostały one wykonane, a motywem podpisania protokołu odbioru był fakt, że ze strony spółki (...) nikt nie chciał protokołu podpisać, a z drugiej strony

podpisana dokumentacja była pozwanej potrzebna do następnego etapu odbioru. W dacie podpisania tego protokołu została przekazana cała dokumentacja dotycząca tych prac, niezbędna do dokonania dalszych odbiorów, zwłaszcza że za kilka dni był wyznaczony termin odbioru hali. L. Z. (1) był pracownikiem wyznaczonym przez przedstawiciela pozwanej Z. P. jako osoba odpowiedzialna za sprawy techniczne. W ramach udzielonego upoważnienia świadek był uprawniony do podpisywania protokołów, kiedy miało to wpływ na przebieg prac, a dokumenty podpisywał w imieniu inwestora, co było równoznaczne z akceptacją inwestora. Miał techniczne przygotowanie, by stwierdzić wykonanie prac. (e-protokół k. 426, protokół pisemny k. 421-425, 00 22 33 do 02 07 20, transkrypcja k.694v-702). Natomiast nie wynika z tego protokołu, czy dotyczy on również prac w zakresie montażu bramy przeciwpożarowej i montażu wentylatorów R.. Powód zamówił cztery wentylatory R. (k. 31) i zapłacił za nie (faktura z 8.11.2013r. k. 23), a także nabył bramę przeciwpożarową i zlecił jej montaż spółce (...), która pismem z 13.11.2013r. przyjęła zlecenie do realizacji. W treści zlecenia wskazano miejsce montażu - K. P. (potwierdzenie zlecenia do realizacji k. 24-27). Ceny wskazane w tych dokumentach i nazwy produktów oraz ich specyfikacja są zgodne ze wskazanymi w fakturze VAT (...).r. Niesporne jest nadto, że ostatecznie hala została odebrana w części magazynowej do końca 2013r. i dopuszczona do użytkowania, pozwany nie podnosił twierdzeń faktycznych, by prace zostały w zakresie instalacji p.poż. wykonane wadliwie, nie mówiąc o udowodnieniu takiego faktu. Z treści decyzji nr (...).r. Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w E. z 10.12.2013r. w przedmiocie pozwolenia na użytkowanie hali wynikało, że do wykonania pozostały jedynie prace w części biurowej, a w toku postępowania administracyjnego inwestor złożył protokół odbioru przeciwpożarowego z 25.11.2013r. oraz protokołu odbioru wentylacji mechanicznej hali z 20.11.2013r. (k. 164-165). Przyjęcie zawiadomienia inwestora o zakończonych robotach budowlanych, w tym z próby wewnętrznej instalacji przeciwpożarowej dokonanej 20.03.2014r. nastąpiło decyzją Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w E. z 31.03.2014r. (k. 166-167).

Trafnie zarzuca również skarżący, że okoliczność, że pozwany dokonał zapłaty za część robót wykonanych przez powoda w ramach umowy podwykonawczej nie została ustalona przez Sąd pierwszej instancji, mimo że była to okoliczność bezsporna. Nadto powód zaoferował dokumenty źródłowe w postaci faktury VAT (...).r/ z 20.11. 2013r. na kwotę 300.000zł z adnotacją: umowa D. z 5.04.2013r. nr (...) K./(...) i przelewy na tożsamą kwotę dokonany ze wskazaniem numeru faktury przez pozwaną 26.11.2013r.(k. 113-115). Podkreślenia wymaga, że przelew nastąpił przed podpisaniem przez D. i K. aneksu nr (...) z 31.01.2014r., przewidującego dokonywanie przez inwestora płatności bezpośrednio wykonawcom.

Zasadne są również zarzuty dotyczące ustalenia, że pozwany dokonał pełnego rozliczenia robót zasadniczych i robót dodatkowych z (...) sp. z o.o. oraz że faktura VAT nr (...), z dnia 6.03.2014r, na kwotę 30.750zł wystawiona przez (...) sp. z o.o. na (...) SA dotyczy zapłaty przez pozwanego za instalację przeciwpożarową w hali magazynowej.

Trafnie zarzuca skarżący, że brak jest podstaw do ustalenia, że zapłata za faktury przez pozwaną spółkę (...) dotyczyła prac wykonanych przez powoda.

Projekt techniczny z listopada 2013r. przewidywał dwa etapy prac, z czego pierwszy wykonał, jak ustalono powyżej, podwykonawca powoda P. B., a drugi etap w zakresie budynku socjalno- (...) spółka (...) na odrębne zlecenia spółki (...). Część magazynowa hali była przekazana do użytkowania w grudniu 2013r, a część biurowa na koniec marca 2014r. (zeznania świadka L. Z. e-protokół k. 426, protokół pisemny k. 421-425, 00 22 33 do 02 07 20, transkrypcja k.694v-702). Z umowy zawartej między powodem a P. B. w dniu 18.11.2013r. wynika wprost, że zlecenie dotyczy części magazynowej hali, a system (...) w części biurowej pozostaje do zrealizowania w drugim etapie i nie jest częścią umowy (k. 27). Wypowiadając umowę spółce (...) jako wykonawcy pismem z dnia 3.02.2014r. (k. 118) pozwana jako przyczynę wypowiedzenia wskazała niedotrzymanie terminu zakończenia prac m.in. w zakresie instalacji przeciwpożarowej w części biurowej. Rozliczenie za wykonane prace uzależniła od zapłaty przez D. podwykonawcom za ich prace wykonane w związku z inwestycją firmy (...).

W dzienniku budowy w dniu 28.01.2014r. odnotowano rozpoczęcie montowania instalacji przeciwpożarowej - firma (...) (k. 217) W dniu 24.02.2014r. w dzienniku budowy odnotowano, że dokonano sprawdzenia wykonania instalacji przeciwpożarowej. Zarówno poprzedzające tą adnotację wpisy jak i ostatni wpis z 12.03.2014r. wskazują na to, że dotyczyły one części biurowej hali (k. 221 i 224).

Ogółem pozwana jako inwestor dokonała zapłaty w ramach realizacji faktur częściowych na rzecz spółki (...) w łącznej kwocie 5.467.501,55zł (faktury i polecenia przelewów k. 265-307). Jak wynika z adnotacji na przedmiotowych fakturach część z nich, za które pozwana zapłaciła kwotę 622.380zł dotyczyło robót dodatkowych - ziemnych na kwotę 79.950zł z faktury z 12.06.2013r. oraz ogólnie określonych na fakturach jako prace dodatkowe z faktur datowanych na 6.09.2013r., 15.10.2013r. i 5.11.2013r. (k. 269-270, 282-283, 287-288, 289-290, 296-298).

Aneks nr (...) do umowy został datowany na 30.11.2013r., zatem już po dokonaniu zapłaty za ww. roboty dodatkowe, zawierał zresztą w § 1 dokładne określenie prac zwiększających wartość wynagrodzenia ryczałtowego, żadna z nich nie dotyczy prac związanych z ochroną przeciwpożarową budynku hali (k. 91-92). Zgodnie z umową łączącą pozwaną ze spółką (...) wynagrodzenie za roboty dodatkowe miało być rozliczane poza wynagrodzeniem ryczałtowym z § 4 pkt 1-2 umowy. W § 4 pkt 4 ustalono bowiem, że w wypadku wystąpienia prac dodatkowych, nie uwzględnionych w kwocie wynagrodzenia ryczałtowego, przy ich rozliczeniu zastosowane zostaną normy wg. KRN dla robót budowlano-montażowych i składniki cenotwórcze uzgodnione przez strony (umowa k. 68).

Tak więc na podstawie dokumentów złożonych przez pozwaną na zarządzenie Sądu z 17.06.2014r. (k. 127), spowodowane wnioskami dowodowymi powoda zawartymi w pozwie i piśmie procesowym 12.05.2014r. oraz wobec treści umowy pozwanej i D. i aneksu nr (...) do tej umowy należy ustalić, że w zakresie wynagrodzenia ryczałtowego pozwany jako inwestor zapłacił pozostającemu poza sporem generalnemu wykonawcy w ramach wynagrodzenia ryczałtowego kwotę 4.845.121,55zł brutto. Wynagrodzenie umowne wynikające z aneksu nr (...) wynosiło 4.815.000zł netto, zatem przy zastosowaniu podatku od towarów i usług w stawce 23% wynosiło ono 5.922.450zł. Różnica między kwotą z umowy i wypłaconą spółce (...) wynosi 1.077.238,45zł brutto i 829.452,90zł netto.

Nawet zatem, gdyby pomniejszyć tą kwotę o wynagrodzenie zapłacone bezpośrednio powodowi w kwocie 300.000zł i autorowi projektu systemu przeciwpożarowego 17.835zł (obie wartości brutto) to pozostawała nadwyżka przewyższająca dochodzone w niniejszej sprawie wynagrodzenie. Pozwany, oponując podstawie prawnej dochodzonego roszczenia w postaci bezpodstawnego wzbogacenia nie podniósł żadnych twierdzeń faktycznych w jakich kwotach ewentualnie spełnił świadczenie wobec innych podwykonawców spółki (...).

Tym samym Sąd Apelacyjny na podstawie dokumentów pochodzących od pozwanej w postaci dowodów przelewów na rzecz wykonawcy spółki (...) poczynił powyższe ustalenia, przeczące twierdzeniu pozwanej, że w całości zapłaciła całą cenę ryczałtową określoną w jej umowie z wykonawcą firmą (...).

Nadto, faktura VAT nr (...) została wystawiona przez spółkę (...) w dniu 6.03.2014r, zatem wówczas, gdy zgodnie z wpisami w dzienniku budowy zostały odebrane prace instalacji p.poż. w części socjalno biurowej hali, wykonywane bezspornie przez D.. Kwota ujęta w fakturze - 30.750zł nie dotyczy żadnego z elementów ujętych w fakturze VAT (...), wystawionej przez powoda. O tym, że instalację przeciwpożarową w części socjalno - biurowej budynku wykonywała spółka (...) zeznał również świadek Z., wskazując, że to on był wykonawcą tej instalacji w budynku biurowym. Świadek ten zeznał również, że jedynym potrąceniem, jakie pozwany dokonał w związku z instalacją przeciwpożarową wykonaną na budowie hali z wynagrodzenia spółki (...) było wynagrodzenie projektanta (k. 467, e-protokół transkrypcja)

Tym samym nie było w materiale dowodowym podstaw do ustalenia, że pozwana zapłaciła za wykonane przez powoda prace związane z instalacją systemu przeciwpożarowego w części magazynowej budowanej sali w ramach zapłaty dokonanej na rzecz wykonawcy spółki (...).

Nie było podstaw do ustalenia na podstawie opinii biegłego R. N. że wynagrodzenie za prace wykonane przez powoda wynagrodzenie uzyskała spółka (...), biegły się w tej kwestii nawet nie mógł wypowiedzieć, bo jest to kwestia ustaleń faktycznych, a nie kwestia wymagająca wiedzy specjalnej.

Reasumując, powód wykonał prace, za które wynagrodzenia domaga się w niniejszej sprawie, zostały one przez inwestora odebrane bez zastrzeżeń, obiekt został dopuszczony do użytkowania przez pozwaną, która nie dokonała zapłaty za te roboty ani powodowi ani generalnemu wykonawcy spółce (...).

Zasadny jest również zarzut apelacji błędnego ustalenia, że przedmiotowe roboty w zakresie instalacji przeciwpożarowej w budynku haki, poza jej częścią biurową, zostały zlecone powodowi, po zmianie systemu ochrony przeciwpożarowej, przez S. Z. reprezentanta spółki (...) (generalnego wykonawcy). Zeznania świadka S. Z. odnośnie zlecenia przez niego wykonania prac powodowi nie znajdują, co trafnie zarzuca skarżący, potwierdzenia w pozostałym materiale dowodowym, w szczególności w treści zeznań świadka A. W., inspektora nadzoru pozwanej.

Świadek A. W. (k. 448- 451 i k. 460-465, e-protokół k. 686, transkrypcja) wskazał bowiem, że nie przypomina sobie przebiegu spotkania, na którym omawiano kwestię związaną z ochroną przeciwpożarową. Według relacji świadka prezes zarządu spółki K. zapytał, projekt zostanie wykonany, co powód wobec niego potwierdził. Świadek nie przypominał sobie, by pan P. (tzn. prezes zarządu pozwanej) zlecał wykonanie jakichś elementów powodowi. Nie znał treści umowy między powodem a D., nie wiedział, czy było dwóch wykonawców, czy jedna firma było podwykonawcą drugiej.

Świadek L. Z. (k. 423) z kolei twierdził, że na zebraniu uczestników procesu inwestycyjnego powód zobowiązał się do wykonania bramy wobec pana P. jako inwestora, ponieważ był on na tym spotkaniu. Świadek wskazał, że była to jego ocena, tak odebrał całą sytuację. Przytoczył okoliczności związane ze sporem między powodem a przedstawicielem spółki (...) (" była ostra kłótnia na tym zebraniu ... o instalację p.poż. między powodem a przedstawicielem spółki (...), powód wstał i chciał wyjść"). Świadek nie miał wiedzy, by pozwana zleciła te prace bezpośrednio powodowi. Ciąg logiczny wypowiedzi świadka był zatem taki, że wobec ostrego sporu na zebraniu powód, który chciał je opuścić wyraził zgodę na wykonanie prac bezpośrednio przedstawicielowi pozwanej, do której się zwracał, natomiast świadek nie miał wiedzy, czy pozwana rzeczywiście zleciła ich wykonanie powodowi.

Również świadek B. (k. 519 i transkrypcja) opierał się na przypuszczeniach co do osoby zlecającej wykonanie spornych prac powodowi - wskazał, że ustalono z inwestorem kto będzie projektantem, a co do wykonawcy kwestia nie było przesądzone czy będzie to powód czy spółka (...). Przypuszczenie, że zlecającym był D. świadek wyprowadzał jedynie z wiedzy o stosunku umownym powoda ze spółką (...) ze względu na zawartą wcześniej umowę. pamięta jedynie, że powód miał przedstawić swą ofertę, nie wiedział natomiast komu, nie pamiętał kto był na spotkaniu, nie znał szczegółów.

Świadek M. G. (k. 465-466, e-protokół k. 686., transkrypcja), pracownik D. aczkolwiek był na spotkaniu nie wiedział kto zlecił wykonanie instalacji p.poż. powodowi.

Przechodząc do oceny zeznań świadka S. Z. (k. 466-467, e-protokół k. 686, transkrypcja), prezesa zarządu D. w kontekście zarzutów apelacji podnoszących, zwłaszcza w uzasadnieniu apelacji błędną ocenę w zakresie uznania tych zeznań za wiarygodne (zatem w istocie naruszenia art. 233§ 1 k.p.c.) i uczynienia ich podstawą decydującego w ocenie Sądu pierwszej instancji ustalenia, że zlecającym wykonanie prac powodowi był właśnie świadek, zatem spółka (...) należy odnieść się do całości tych zeznań. Według świadka w dacie odbioru prac od powoda ani D. ani inwestor nie mieli świadomości, że trzeba wykonać w tej hali systemu ochrony przeciwpożarowej

Na naradzie w październiku, pojawił się problem opracowania projektu klap dymowych, który jak się okazało, nie był wykonany, spółka jako generalny wykonawca nie wiedziała tym wcześniej. Powód zobowiązał się do wykonania brakujących prac. Nie był świadkiem rozmowy, w której p. P. zobowiązał się zapłacić za te prace. Dopiero na pytanie Przewodniczącej składu orzekającego świadek zeznał, że powód wykonał system zabezpieczeń przeciwpożarowych na zlecenie świadka i że otrzymał za to wynagrodzenie.

Zeznania świadka S. Z. są w ocenie Sądu Apelacyjnego niewiarygodne - po pierwsze sprzeczne z prawidłowymi ustaleniami i oceną Sądu pierwszej instancji, że powodowi żadna ze spółek wykonawca ani inwestor za wykonane

prace nie zapłacił. To zaś ustalenie zostało dokonane na podstawie materiału dowodowego słusznie ocenionego jako wiarygodny. O zleceniu wykonania prac powodowi przez D. nie zeznał żaden z ww. świadków uczestniczących w owej naradzie, którzy nie byli zainteresowani rozstrzygnięciem niniejszego sporu. Nie tylko nie słyszeli nic o udzieleniu zlecenia, o jakim mówił świadek Z., lecz podkreślali ostry spór między powodem a świadkiem, ograniczenie się powoda do złożenia deklaracji wykonania prac wyłącznie prezesowi zarządu pozwanej. Gdyby to D. zlecił wykonanie prac powodowi, niezrozumiała byłaby odmowa dokonania odbioru prac przez pracowników tej spółki. Odbioru ostatecznie dokonał pracownik pozwanej. Nie był on uprawniony do reprezentacji pozwanej, skoro jego umocowanie było szczegółowo określone, ale podkreślił, że dokonał odbioru wobec odmowy spółki (...).

W ocenie Sądu Apelacyjnego powód wykonał prace na podstawie uzupełnionego projektu instalacji przeciwpożarowej pozostając w przekonaniu, że zleciła mu ich wykonanie pozwana reprezentowana przez prezesa zarządu pozwanej. W tym przekonaniu utwierdzała go stanowcza odmowa nawiązywania jakiegokolwiek dodatkowego porozumienia z generalnym wykonawcą czemu dał wyraz nie tylko na zorganizowanej naradzie, ale również odmawiając podpisania aneksu sporządzonego przez D., a także dokonanie przez pozwaną zapłaty części wynagrodzenia wobec powszechnie znanych inwestorowi i podwykonawcom problemów finansowych generalnego wykonawcy.

Umowa między powodem a pozwaną nie została jednak ważnie zawarta, wobec braku woli jej zawarcia przez pozwaną, która domagała się wykonania prac związanych z instalacją przeciwpożarową po zmianie założeń projektowych zarówno od wykonawcy jak i podwykonawcy na naradzie, na której umówiono się co do wyboru projektanta i zapłaty za wykonanie projektu przez pozwaną, ale ostatecznie od zawarcia umowy na wykonanie prac dodatkowych się uchyliła.

Należy dodać, że pozwana nie podniosła żadnych zarzutów co do wartości prac zawartych w spornej fakturze, powód w słuchaniu informacyjnym, podtrzymanym w całości w przesłuchaniu w charakterze strony) wskazał, że nie zawarł w fakturze żadnych narzutów i nie wycenił pracy własnej, a obciążył pozwanego jedynie kosztami materiałów (k. 589, e-protokół k. 592, k. 417eprotokół z 17.09.2014r. k. 246).

Oceniając ustalony stan faktyczny pod względem prawnym Sąd Apelacyjny podzielił zarzut apelacji naruszenie prawa materialnego - art.405 k.c. przez jego niezastosowanie.

W pierwszej kolejności należy odwołać się do podstawy faktycznej wskazanej przez powoda, wiążącej Sądy obu instancji.

W pozwie (ostatnie zdanie) powód podniósł także twierdzenie faktyczne, że pozwany nie zapłacił za wykonane przez niego prace z faktury, a powód dochodzi niniejszym pozwem jedynie tych wydatków, o które pozwany jest wzbogacony. W pisemnym stanowisku powoda zawartym w piśmie procesowym z 12.05.2015r. (ustosunkowanie się do odpowiedzi na pozew) powód argumentuje za prawidłowością oceny, że strony w zakresie prac dodatkowych związanych z zabezpieczeniem przeciwpożarowym łączył stosunek umowny, a wobec zaprzeczeniu temu faktowi przez pozwanego wskazuje jako podstawę prawną swego żądania bezpodstawne wzbogacenie (k. 105-106).

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 maja 2009r. (V CSK 439/08) na sądzie orzekającym spoczywa obowiązek dokonania z urzędu subsumcji pod właściwą normę prawa materialnego roszczenia procesowego powoda. Strona nie musi wskazywać podstawy materialnej żądania, a gdy tego dokona sąd nie jest nią związany, choć to może mieć pewne znaczenie dla ukierunkowania rozpoznania sprawy. Samo wskazanie alternatywnej podstawy materialnej dochodzonego roszczenia procesowego, bez zmiany żądania i okoliczności faktycznych je uzasadniających nie stanowi przedmiotowej zmiany powództwa (art. 193 k.p.c.).

W uzasadnieniu tego wyroku, odwołując się do utrwalonego orzecznictwa Sąd Najwyższy wskazał, że roszczenie procesowe, jeżeli nie dojdzie do przekształceń przedmiotowych i podmiotowych jest osnową pozwu. Stanowi go zgłoszone żądanie i okoliczności faktyczne je uzasadniające (art. 187 § 1 k.p.c.). Funkcją procesu cywilnego jest zbadanie, czy przedstawionemu przez powoda pod osąd roszczeniu procesowemu odpowiada roszczenie materialne. Poza wyjątkiem w sprawach ze stosunku pracy sąd jest związany nie tylko żądaniem, ale i podstawą faktyczną roszczenia procesowego sformułowanego przez powoda, a więc nie może wyjść ponad tę podstawę (art. 321 k.p.c.).

Niejednokrotnie powód tak ukształtuje podstawę faktyczną roszczenia procesowego, że może ona podlegać ocenie z punktu widzenia różnych podstaw prawnych (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2007 r., II CSK 495/06, LEX 274227). W myśl zasady *da mihi factum dabo tibi ius*, na sądzie orzekającym spoczywa obowiązek dokonania z urzędu subsumcji pod właściwą normę prawa materialnego roszczenia procesowego powoda. Strona nie musi wskazywać podstawy materialnej żądania, a gdy tego dokona sąd nie jest nią związany, choć to może mieć pewne znaczenie dla ukierunkowania rozpoznania sprawy. Także sąd drugiej instancji z urzędu stosuje prawo materialne (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 1999 r., I CKN 252/98, nr 9, poz. 152 i uchwałę siedmiu sędziów Sąd Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). W stanie faktycznym sprawy rozpoznanej przez Sąd Najwyższy wskazano także na taki sam zakres przedmiotowy umów zawartych między inwestorem i generalnym wykonawcą oraz generalnym wykonawcą a podwykonawcą. W konkluzji Sąd Najwyższy wskazał, że gdyby natomiast były wykonane roboty niemieszczące się w ramach umów, to powstałby problem ich wykonania przez powódkę poza stosunkami prawnymi łączącymi strony i generalnego wykonawcę. Jeżeli z nich odniosła korzyść pozwana, a nie generalny wykonawca, to powstałaby do rozważenia kwestia, czy nie mają tu zastosowania przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Taką ewentualność Sąd Najwyższy dopuścił w wyroku z dnia 5 grudnia 2006 r., II CSK 327/06 (niepubl.).

Podzielając poglądy wyrażone przez Sąd Najwyższy w ww. orzeczeniu i jego uzasadnieniu należy poddać ocenie zakres przedmiotowy umów zawartych w niniejszej sprawie przez strony z pozostającym poza sporem generalnym wykonawcą spółką (...).

Jak wynika z porównania treści tych umów, prawidłowo ustalonych przez Sąd pierwszej instancji (umowa powoda z D. k. 11-17 zakres prac k. 18, umowa pozwanej spółki umowa K. z D. k. 64-75, zakres prac k. 76, harmonogram rzeczowo-finansowy k. 79 - od pkt 4 harmonogramu) zakres prac ustalony między pozwaną a D. jest tożsamy z umową powoda ze spółką (...), wartość tych prac jest tożsama z ryczałtowym wynagrodzeniem określonym w umowie między powodem a spółką (...) -1.450.000zł.

Aneksy umowy pozwanej z generalnym wykonawcą dotyczyły:

- nr 1 tylko zmiana terminu wykonania umowy, harmonogram zmieniony tylko co do dat.,
- nr 2 z 30.11.2013r. dotyczył innych prac niż wykonywane przez powoda, tylko w § 1 f wskazano na roboty dodatkowe lub zamiennie, ustalono nową wysokość wynagrodzenia ryczałtowego D. na kwotę 4.815.000zł netto + VAT.
- nr 3 z 31.01.2014r. (k. 91-92) zmieniał termin zakończenia prac na 31.03.2014r. i zawierał w § 2 postanowienie, że w związku z umową cesji z 28.03.2013r. K. może dokonać płatności wszystkim podwykonawcom, dostawcom materiałów i usług, którzy nie zostali zaspokojeni przez Wykonawcę, z wyjątkiem firm powiązanych kapitałowo i osobowo z D. Kub S. Z.. Kwoty zapłat zostaną ujęte w końcowym rozliczeniu między inwestorem a wykonawcą.

Skoro zatem roboty wykonane przez powoda na podatnie zmienionego projektu w zakresie instalacji przeciwpożarowej nie były objęte umową ani inwestora z generalnym wykonawcą, ani inwestora z powodem, wreszcie nie stanowiły przedmiotu umowy między generalnym wykonawcą i powodem, nie były również objęte wynagrodzeniem ryczałtowym określonym w zawartych umowach, pozwana dokonała odbioru tych prac dodatkowych i wykorzystuje dopuszczony do użytkowania obiekt wyposażony w prawidłowo wykonaną ochronę przeciwpożarową w części magazynowo-produkcyjnej hali, powód ani generalny wykonawca nie uzyskali za te prace wynagrodzenia to pozwana pozostaje wzbogacona zgodnie z dyspozycją z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. W związku z charakteryzującą wynagrodzenie ryczałtowe zasadą niezmienności zarówno w doktrynie, jak i judykaturze zwraca się uwagę, że wynagrodzenie to stanowi ekwiwalent za wykonanie oznaczonego dzieła. Uzgodniona kwota odnosi się do ustalonego przez strony zakresu świadczenia przyjmującego zamówienie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2010 r., I CSK 544/09, nie publ.) Konstrukcja wynagrodzenia ryczałtowego - co podkreśla się także w piśmiennictwie - nie wyklucza zatem żądania przez przyjmującego zamówienie wynagrodzenia za prace nieobjęte umową. Zdarza się też niekiedy, że dochodzi do wykonania stanowiących korzyść majątkową dla zamawiającego prac dodatkowych, bez dokonania przez strony stosownej zmiany umowy. W takich wypadkach przyjmuje się w orzecznictwie - aprobowanym

w literaturze - że dopuszczalne jest żądanie przez przyjmującego zamówienie zapłaty za wykonane roboty na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2011 r., II CSK 414/10, nie publ., z dnia 7 listopada 2007 r., II CSK 344/07, nie publ. i z dnia 21 maja 2009 r., V CSK 439/08, nie publ.).

Należy dodać, że w ocenie Sądu Apelacyjnego brak w niniejszej sprawie podstaw do zastosowania art. 411 pkt 1 k.c. Celem regulacji wskazanej w tym przepisie jest przekreślenie roszczenia restytucyjnego w tych wszystkich wypadkach, gdy spełniający świadczenie ma pełną, nienaruszoną przez jakiegokolwiek wątpliwości świadomość, że świadczenie to nie należy się jego odbiorcy. W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się, że przy wykładni pojęcia "wiedzy" w rozumieniu tego przepisu wskazuje się, że jest to całkowita świadomość tego, że świadczenie się nie należy i że spełniający je może bez ujemnych dla siebie konsekwencji prawnych go nie wykonać, a mimo to je spełnia. Świadomość spełniającego świadczenie zachodzi wtedy, gdy zarówno znany jest mu stan faktyczny, jak i stan prawny uzasadniający brak obowiązku świadczenia. (vide uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 21 maja 2014 r. w sprawie I ACa 246/14 - LEX nr 1477265 oraz wyroku tego Sądu z dnia 29 września 2010 r. w sprawie I ACa 686/10 - LEX nr 756706). Przesłanką omawianej kondycji jest obiektywne nieistnienie zobowiązania, a nadto konieczne jest wystąpienie przesłanki faktycznej o subiektywnym, mentalnym charakterze w postaci wiedzy o braku zobowiązania oraz woli spełnienia świadczenia, mimo braku obowiązku. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 grudnia 1997 r. (III CKN 236/97, OSNC 1998, Nr 6, poz. 101) i z dnia 10 czerwca 2003 r. (I CKN 390/01, OSP 2005, z. 9, poz. 111) wątpliwości co do obowiązku spełnienia świadczenia nie mogą być utożsamiane z wymaganą przez art. 411 pkt 1 k.c. pozytywną wiedzą dłużnika o braku powinności spełnienia świadczenia. Celem art. 411 pkt 1 jest bowiem przekreślenie roszczenia restytucyjnego w tych wszystkich wypadkach, gdy spełniający świadczenie ma pełną, nienaruszoną przez jakiegokolwiek wątpliwości świadomość, że świadczenie to nie należy się jego odbiorcy. Można żądać zwrotu świadczenia również wówczas, gdy zostało ono spełnione w wykonaniu nieważnej czynności prawnej. W tym przypadku zwrot następuje bez względu na wiedzę świadczącego co do obowiązku świadczenia. Jak już podniesiono powyżej powód pozostawał w subiektywnym przekonaniu, że jest związany z pozwaną umową w zakresie wykonania prac dodatkowych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny ocenił, że powództwo w zakresie kwoty 127.428zł podlega uwzględnieniu na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

O odsetkach ustawowych orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. Powód wezwał pozwaną do zapłaty pismem z 17.01.2014r., zakreślając w nim termin do dnia 31.01.,2014r. Tym samym pozwana pozostawała w opóźnieniu począwszy od dnia 1.02.2014r. Dalej idące żądanie zasądzenia odsetek ustawowych podlegało oddaleniu, a w konsekwencji i apelacja w takim samym zakresie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386§1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania w obu instancjach, zważywszy że powód uległ w nieznacznym zakresie, orzeczono na zasadzie odpowiedzialności za wynik sprawy na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108§1 k.p.c.

Koszty poniesione przez powoda w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji stanowiły: opłata w kwocie 6.372 zł, zaliczka na koszty opinii biegłego w kwocie 1.500zł oraz koszty zastępstwa procesowego ustalone w kwocie 3.600zł na podstawie § 6 pkt. 6 w zw. z § 2 ust. 2 oraz § 3 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz.490) i 17zł z tytułu opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa.

Korekcie uległo również rozstrzygnięcie zawarte w punkcie trzecim zaskarżonego wyroku w zakresie orzeczenia o pozostałych kosztach procesu, prawidłowo ustalonych przez Sąd Okręgowy, które z uwagi na ww. zasadę odpowiedzialności za wynik procesu obciążają pozwaną na podstawie art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U z 2014 r., poz. 1025 ze zm.).

Na koszty postępowania apelacyjnego składa się opłata od apelacji w kwocie 6.372zł i koszty zastępstwa procesowego ustalone w kwocie 2.700zł na podstawie § 6 pkt. 6 w zw. z § 2 ust. 2 oraz § 3 ust. 1 i § 12 ust 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz.490).

SSA Ewa Giezek SSA Ewelina Jokiel SSO del. Mariusz Wicki